

til en radikal omlægning af støtten, Steen Folkes forslag om at afvikle støtten til Bangladesh hurtigst muligt eller Henrik A. Nielsens udtalelse om, at man ikke kan tale om et sådant projekts bæredygtighed tidligt i forløbet.

Et interessant initiativ ved Noakhali-projektet er de såkaldte presserejser. Som et led i lanceringen af projektet organiserede og betalte Danida tre presserejser for journalister og redaktører i 1979, 1982 og 1985. Disse rejser resulterede i et imponerende antal artikler. Som Thorning gør opmærksom på, kan man imidlertid undre sig over, at projektets kritiserede startvanskeligheder ikke blev en referenceramme for mediernes opmærksomhed. Tværtimod kan hovedparten af artiklerne fra presserejserne placeres under genren „oplysningsjournalistik“, hvor journalisterne satte fokus på den ekstreme fattigdom i Bangladesh for derefter at belyse, hvorledes Danmark gjorde alt for at bistanden først og fremmest skulle gavne de fattige. Ifølge Thorning var disse artikler imidlertid med til at proportionsforvrænge det offentlige billede af den danske bistand, idet kun 10-15 procent af bistanden i realiteten gik til Noakhali-projektet. Hovedparten af den danske bistand blev anvendt til leverancer af dansk udstyr og danske varer. Rapportens pointering af dette faktum ekspliciterer netop projektets mangel på succes.

På trods af at Noakhali-projektet måtte lukke uden gennemførelse af den planlagte tredje fase, synes det dog ikke berettiget at kategorisere projektet som en fiasko. Det faktum, at projektet igangsatte den største debat i dansk udviklingsbistands historie, synes efter gennemlæsning af Thornings rapport at udgøre en værdi i sig selv, idet både den negative og den positive kritik af projektet tvang folk til at gentænke udviklingsbistanden.

*Ditte Nissen Enemark
Stud.scient.anth.
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

Shinji Yamashita & J.S. Eades (eds.): *Globalization in Southeast Asia. Local, National, and Transnational Perspectives*. New York: Berghahn Books 2002. 262 sider. ISBN 1-57181-255-5 (hb). Pris: £40. ISBN 1-57181-256-3 (pb). Pris: £13.50.

Indtil videre har der været mange diskussioner af fænomenet „globalisering“, men mest inden for økonomi og politik. Det er i hvert fald de to redaktørers udgangspunkt. Derfor er det bogens formål at studere globaliseringens konsekvenser for „kultur“, og hvordan dette er relateret til både økonomisk og politisk globalisering. Inden for de sidste par årtier har netop Sydøstasien oplevet store økonomiske fremskridt og en massiv industrialisering. Det synes derfor relevant at studere, hvordan individer, grupper og hele nationer i dette område forholder sig til disse ændringer.

Som det er blevet uomgængeligt i disse dage, tager de to forfattere rutinemæssigt afstand fra „det gamle antropologiske kulturbegreb“ og følger i stedet i sporet efter Appadurai og Hannerz. Ifølge disse to forfattere er det ikke længere muligt at studere kulturelle mønstre som lukkede systemer inden for afgrænsede territorier. Verden er i uendelig flux med mennesker og kulturer i bevægelse. I forlængelse af dette synspunkt går de to redaktører ind for en „dynamisk etnografi“, der kan gøre rede for globaliseringens konsekvenser i form af kreolisering og hybridisering.

Udgangspunktet for at forstå fænomenet „globalisering“ finder de derfor hos Robertson, som meget generelt mener, at globalisering skal forstås som en kompression af verden, der sker som resultat af øget global afhængighed. I denne verden er grænser blevet flydende og lokale gruppers homogenitet udfordret. Det sidste er i virkeligheden bogens omdrejningspunkt. Globalisering er – på trods af henvisningen til den øgede globale afhængighed – ikke et nyt fænomen ifølge denne bog. I redaktørernes diskussion af emnet bliver globalisering til kulturkontakt i almindelighed. Således ser de både kolonialisme og de påvirkninger, Sydøstasien har været udsat for fra tidlig indisk og kinesisk side, som former for globalisering.

Bogen er efter disse emnemæssige overvejelser opdelt i tre afsnit. Første del ser på Sydøstasien i et globaliseringsperspektiv, anden del undersøger det dynamiske samspil mellem det lokale, det nationale og det transnationale i Sydøstasien, mens sidste del er fokuseret på det, der sker i periferien af nationalstaterne i området. Samlet tager disse essays os vidt omkring både geografisk og emnemæssigt. Første bidrag diskuterer, om og hvordan man kan/skal forstå Sydøstasien som kulturelt område. Det eneste, dette studie har at gøre med globalisering, er ordet „ecumene“, som er blevet brugt af Hannerz til at beskrive en sammenhængende verden. På nærmest funktionalistisk vis diskuteres, hvordan madlavning, beboelse og religiøse ritualer kan bruges til at karakterisere et kulturområde. Ikke et ord om globalisering. Det næste bidrag opdeler verden i en global kultur, som er kalkulerende og kunstig, og en national kultur, der er speciel og udtryksfuld, og teksten spekulerer over, hvordan de sydøstasiatiske nationer bør agere for at moderere globaliseringens „hjemløshed“. Artiklen giver ikke en egentlig analyse af globaliseringens karakter eller dens udtryksformer i Sydøstasien, kun spekulationer om og forslag til, hvordan de enkelte stater kan leve med dens konsekvenser.

De hidtil nævnte bidrag er karakteristiske, eller symptomatiske, for bogen. Globalisering synes at være et påskud for at samle disse artikler, hvis eneste fællesnævner er, at de handler om forhold i Sydøstasien. Vi hører om turismens indflydelse på balinesisk kultur, om traditionel musik og dens transformation i Vestjava, batik som kulturel vare, den thailandske middelklasses problemer med sin selvidentifikation, Floras gentagne kolonisationer, shamanistisk inkorporation af kristendom, Mt. Pinatubos udbruds konsekvenser for den lokale befolkning, syvendedagsadventister på Okinawa og de indfødtes vanskeligheder med at forblive indfødte folk i Taiwan. Så enten er vulkanudbrud en form for globalisering, eller også har bogen trukket emnet så langt, at den faktisk handler om noget andet, nemlig forandringer. Som sådan giver bogen en udmærket introduktion til forskellige områder og emner i Sydøstasien. Her kan den interesserede finde nogle korte beskrivelser af overnævnte emners historiske udvikling.

Den eneste artikel i bogen, der diskuterer globaliseringens begrebsapparat, er Aokis diskussion af de indfødte på øen Floras forståelse af „historieskrivning“. Ud fra de indfødtes betragtninger om, at de er centrum i verden, diskuterer han de begreber, globaliseringsdebatten naturaliserer som evigtgyldige: tid og det tomme rum, begreber, der gør det muligt at indskrive hændelser rundt omkring i verden i den samme ramme og dermed få dem til at se ud, som om de har noget med hinanden at gøre. Globen, eller den globaliserede verden, er for Aoki en imaginær størrelse, der forbinder hændelser. Denne artikel karakteriserer således bogens brug af globaliseringsbegrebet som så abstrakt, at alle kan forbinde det med noget.

Indgangsbønnen om, at bogen ønsker at bidrage til udviklingen af en „dynamisk

etnografi“, bruges derfor mindre til at forklare globaliseringens karakter i Sydøstasien og mere til at beskrive forandringer som resultat af ydre påvirkninger. Det implicitte synspunkt er, at kulturer først er lukkede systemer, dernæst kommer de i kontakt med hinanden og udvikler nye distinkte levemåder og traditioner; nu kreoliserede og hybride og med mange lånte elementer. Disse hybride samfundsformer er ifølge bogen årsagen til, at vi må udvikle et „dynamisk“ kulturbegreb. Men for det første er ideen om isolerede oprindelige kulturer mere en ideologi end et eftervist faktum. Og for det andet er ideen om en „dynamisk etnologi“ beregnet til at forstå „interaktion“ ikke særlig forskellig fra den „gamle“ og formodentlig statiske etnologi. Dengang mente Franz Boas, at det ikke var tingenes oprindelse, der var vigtig, men det, folk gjorde ved dem, og Bronislaw Malinowski kunne beskrive en trobriandisk kultur vel vidende, at øboerne statusmæssigt var afhængige af konstant udveksling med naboerne. I begge forståelser har vi ydre påvirkninger, der lokaliseres – meget på linje med den situation, bogen gerne vil give os et nyt kulturbegreb for at forstå, men nu benævnt „dynamisk“, fordi de forskellige essays beskriver forandringerne i givne kulturmønstre.

Ud fra disse betragtninger bidrager bogen ikke med så meget nyt, hverken med hensyn til at forstå en eventuel globalisering eller som teoriudvikling om kultur, men den kan, som før nævnt, bruges til at få et overblik over forskellige emner i Sydøstasien og deres kulturspecifikke forandringer.

Steen Bergendorff

Lektor

Internationale Udviklingsstudier

Roskilde Universitets Center

Eva Østergaard-Nielsen: *Politik over grænser. Tyrkere og kurdere engagement i det politiske liv i hjemlandet. Magtudredningen. Aarhus Universitetsforlag 2002. 57 sider. ISBN 87-91164-03-6. Pris: 75 kr.*

I Vesteuropa bor der 3,5 millioner tyrkere og kurdere fra Tyrkiet, heraf ca. 49.000 i Danmark. Dermed udgør de en af de største grupper af flygtninge og indvandrere. Dette er en af motivationerne for Eva Østergaard-Nielsen, når hun i sit skrift vælger at fokusere på disse grupper. Skriftet og studiet bag det er et bidrag til et forskningsprojekt om medborgerskab under Magtudredningen og har med Østergaard-Nielsens egne ord til formål „at identificere og afmystificere omfanget og betydningen af transnationale politiske loyaliteter blandt indvandrere og deres efterkommere i Danmark“ (s. 12). For at sætte den danske situation i perspektiv sammenligner Østergaard-Nielsen de danske forhold med forholdene i især Holland og Tyskland. Via denne sammenligning formår hun at give et positivt billede af, hvad hun benævner „det danske integrationsregime“. Dermed tilbyder skriftet et sjældent fokus på det positive, der er gjort for integrationen af flygtninge og indvandrere i Danmark. Ifølge Østergaard-Nielsen er det specielt den danske indsats for at integrere etniske minoriteter i det politiske liv, der bør fremhæves.

Skriftet starter med en oversigt over transnational politik og transnationale tilhørsforhold med en gennemgang af de begreber og teorier, der har været brugt inden for forskning på området. Med denne introduktion lykkes det Østergaard-Nielsen at sætte